

Voorstel opvolging bodem- en wateronderzoek koeiensterfte Noordeinde t.b.v. bestuurlijke afstemming

Voor:

Mw. [REDACTED] gedeputeerde provincie Gelderland
Dhr. [REDACTED] gedeputeerde provincie Overijssel
Dhr. [REDACTED] waterschap Drents Overijsselse Delta
Mw. [REDACTED] waterschap Vallei en Veluwe
Dhr. [REDACTED] wethouder gemeente Kampen
Dhr. [REDACTED] wethouder gemeente Oldebroek
Dhr. [REDACTED] directeur Rijkswaterstaat Oost-Nederland

Van: ambtelijke overleggroep, gecoördineerd door provincie Gelderland,
contactpersoon [REDACTED] [@gelderland.nl](mailto:[REDACTED]@ gelderland.nl); tel. 06-
[REDACTED], woordvoering Gelderland [REDACTED] tel. 06- [REDACTED]

Datum: 18 oktober 2023

Bestuurlijke afstemming 23 oktober 19:00-19:45 (online meeting)

Ter bespreking wordt aan u voorgelegd:

- kennisneming van de voorlopige resultaten van het onderzoek
- een voorstel voor: vervolgacties, de communicatieboodschap, de inzet van communicatiemiddelen, de woordvoerder, de kostenverdeling van onderzoekskosten

Naast deze notitie vindt u ook de volgende concept-documenten:

- persbericht
- oplegbrief bij rapport
- Q&A

1. Introductie

Op een boerderij in Noordeinde zijn in het afgelopen jaar 25 koeien gestorven. Bij de koeiensterfte zijn veeartsen en de Gezondheidsdienst voor Dieren betrokken geweest maar tot op heden is er geen duidelijke oorzaak van de koeiensterfte gevonden. De boer vermoedt dat verontreinigd materiaal (waaronder thermisch gereinigde grond) in de dijk terecht is gekomen bij de aanleg van het Reevediep tussen 2015-2018 en wijst dat aan als mogelijke oorzaak van de koeiensterfte omdat het dijklichaam grenst aan zijn percelen waar de koeien lopen.

De boerderij ligt in de gemeente Oldebroek (Gelderland) in het gebied van het waterschap Vallei en Veluwe. De dijk ligt in de gemeente Kampen (Overijssel) in het gebied van het waterschap Drents-Overijsselse Delta. De situatie heeft zowel te maken met de provincie Gelderland als de provincie Overijssel als bevoegde overheden voor de Wet bodembescherming. Het waterschap Drents-Overijsselse Delta is beheerder van de dijk. Eigenaar van de dijk is de provincie Overijssel. Provincie Overijssel en Rijkswaterstaat waren gezamenlijk opdrachtgever voor de aanleg van de dijk in het kader van het Reevediep-project (de bypass van de IJssel voor hoogwatersituaties).

Tot mei 2023 hebben gemeenten, waterschappen en omgevingsdienst contact gehad met de ondernemer over het uitvoeren van bodemonderzoek maar dat is in een impasse geraakt. De boer vindt nu dat de overheid te laat onderzoek uitvoert en heeft onvoldoende

vertrouwen in een goede afloop. De gemeente Oldebroek biedt vanaf het begin ondersteuning aan op de eventuele sociaal-maatschappelijke aspecten van het betreffende agrarische gezin.

De overheden hebben een bureauonderzoek uitgevoerd op de meldingen met kwaliteitsgegevens van de toegepaste grond in het dijklichaam, maar troffen niets vreemds aan. De boer heeft de pers opgezocht en daarmee is de druk opgevoerd. De omgeving, de media en de politici van de betrokken overheden hebben ook veel vragen en zorgen. De betrokken overheden wilden duidelijkheid over het materiaal in de dijk en hebben besloten om een bodem- en wateronderzoek uit te voeren. De boer heeft geen medewerking aan dit onderzoek verleend.

Van augustus tot en met september 2023 heeft het onderzoek plaatsgevonden, gecoördineerd door de provincie Gelderland. Op 23 oktober is het definitieve rapport gereed.

Naar aanleiding van een aangifte van de boer bij de politie voert het Openbaar Ministerie een onderzoek uit. De politie en Nederlands Forensisch Instituut hebben monsters van grond uit de dijk en van slootwater genomen. De provincie heeft aan de politie het definitieve rapport van onderhavig bodem- en wateronderzoek toegezegd.

2. Voorstel vervolg

U wordt o.b.v. de voorlopige resultaten gevraagd in te stemmen met de mogelijkheden voor:

- vervolgacties
- de communicatieboodschap
- de inzet van de communicatiemiddelen
- de woordvoerder
- financiële consequenties en kostenverdeling.

Het recente bezoek van de Gelderse gedeputeerde Harold Zoet aan de familie betekent een nieuwe ontwikkeling (zie paragraaf 6).

3. Toelichting op het uitgevoerde bodem- en wateronderzoek

De boerderij van de [REDACTED] ligt in het dorp Noordeinde, gemeente Oldebroek. De percelen liggen in Gelderland en grenzen aan de provincie Overijssel. Het Reevediep en de dijk liggen aan de noordzijde van de percelen. Zie onderstaande luchtfoto:

Het bodem- en wateronderzoek is uitgevoerd door een gecertificeerd bureau (IB Land). Een tweede bureau (Poelsema dat in veldwerk is gespecialiseerd en het vertrouwen van de boer geniet) heeft meegekeken tijdens de uitvoering.

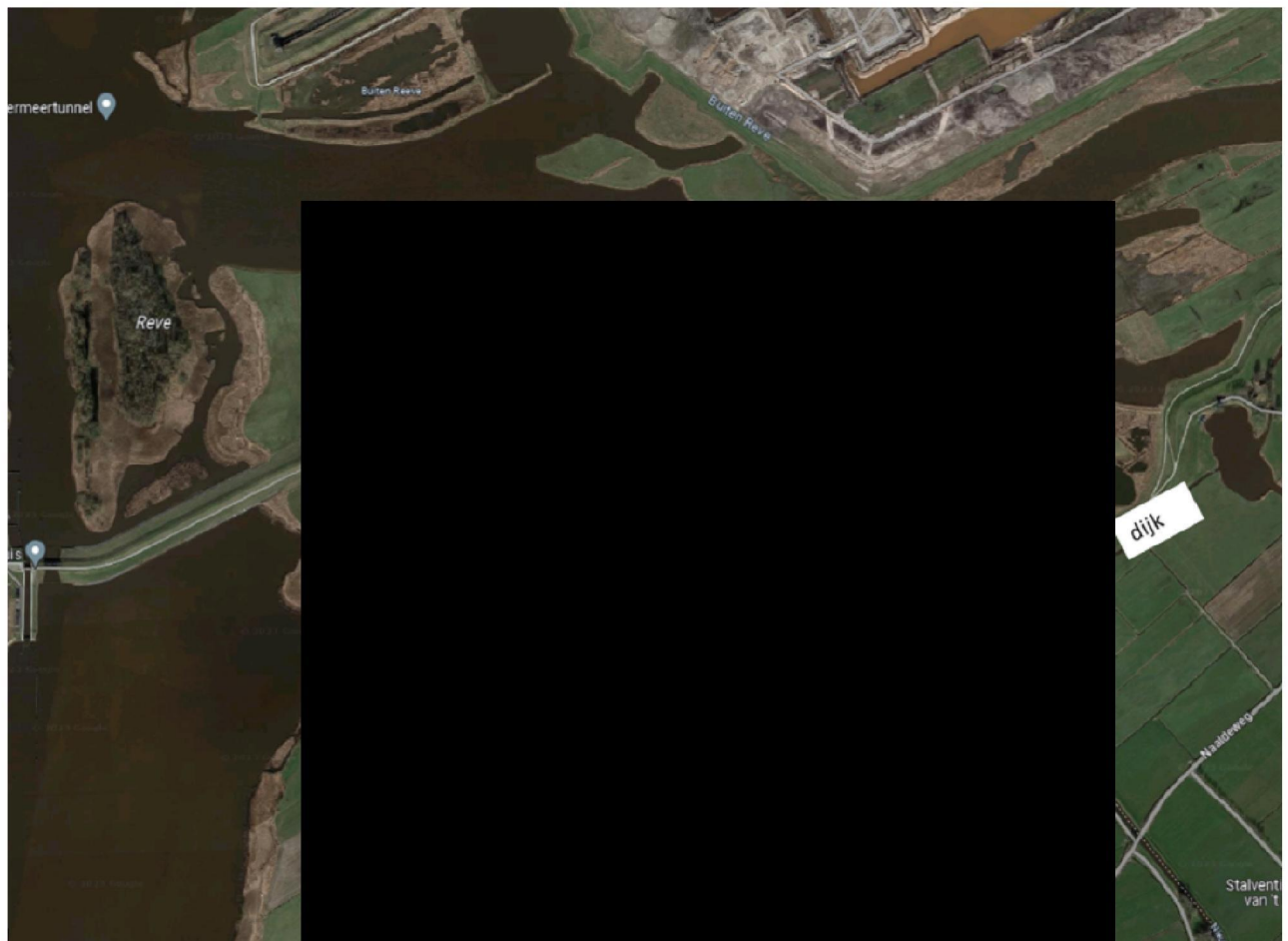
De volgende zaken zijn onderzocht, schematisch is dat hieronder te zien:

- watergangen rond percelen van de boer (sloten en het Nieuwe Kanaal), met bemonstering van oppervlaktewater, waterbodem en oever
- grondwater tussen dijk en percelen boer, met peilbuizen
- grondmateriaal van de dijk, met grondboringen en bemonstering van afdeklaag, materiaal in de dijk en de oorspronkelijke bodem

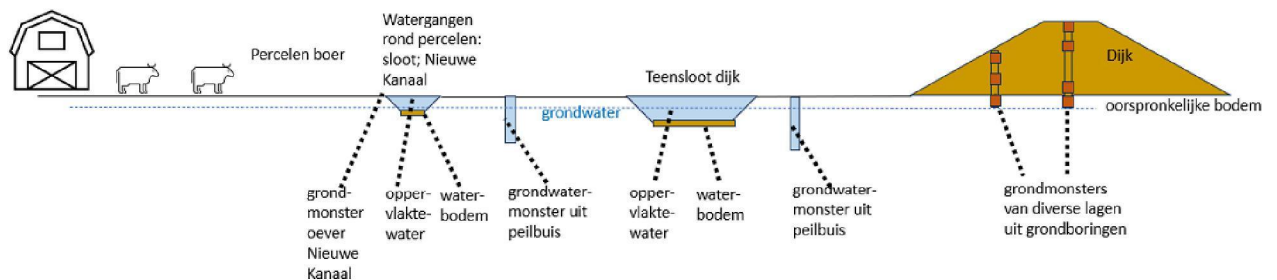

Er is een breed pakket aan chemische stoffen in het laboratorium geanalyseerd, waarmee thermisch gereinigde grond en eventuele andere verontreinigingen als drugsafval kunnen worden getraceerd .

Het bodem- en wateronderzoek heeft onderzocht of er verwachte of onverwachte stoffen te vinden zijn. Ook is gekeken naar de gehalten en of deze significant verhoogd zijn ten opzichte van normaal voorkomende gehalten binnen Nederland en, in geval van de dijk, ten opzichte van toelaatbare gehalten in hergebruiksgrond. Enkele volgens de boer (of zijn adviseurs) verdachte plekken in het dijklichaam zijn ook onderzocht.

Wat is onderzocht en welke monsters zijn genomen?

4. Voorlopige resultaten

Voorlopige resultaten onderzoek over mogelijke door de mens veroorzaakte afwijkende gehalten:

- Er zijn geen aanwijzingen dat er thermisch gereinigde grond (TGG) in het dijklichaam is verwerkt.
- Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat PFAS-houdend grond is verwerkt in het dijklichaam of in de omgeving is terecht gekomen.
- Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat er andere grond in de dijk is toegepast dan verwacht.
- Er zijn op de (indirect) door de boer aangewezen boorlocaties geen aanwijzingen voor verontreinigde grond gevonden.
- Er zijn geen aanwijzingen dat er illegale dumping van drugsafval in de omgeving heeft plaatsgevonden.

Voorlopige resultaten over van nature aanwezige stoffen in de bodem en watergangen rond percelen van de boer:

- In het onderzochte gebied zijn in zowel grond, grondwater als waterbodembodem enkele verhoogde gehalten aan macroparameters zoals sulfaat, zwavel, ijzer en aluminium aangetroffen. Dit zijn van nature in de bodem aanwezige stoffen. Door natuurlijke bodemprocessen en wisselende grondwaterstanden kunnen gehalten fluctueren. Aangezien in de dijk grotendeels gebiedseigen grond is toegepast, is het verklaarbaar dat daarin ook die van nature voorkomende stoffen aangetroffen zijn.
- Het betreffen telkens incidenteel verhoogde gehalten die uiteindelijk niet in het oppervlaktewater waaruit zeer waarschijnlijk in het verleden veedrenking plaatsvond zijn gemeten.

5. Beoordeling door externe experts

De concept-resultaten van het onderzoek zijn voorgelegd aan verschillende externe experts.

Milieu-expert van Wageningen Universiteit

Deze expert heeft aangegeven dat de kans heel klein is dat gezondheidsproblemen van het vee te maken hebben met de kwaliteit van bodem en/of water. De incidenteel verhoogde gehalten geven daarvoor te weinig basis.

Veterinair expert

Een zelfstandig veterinaire expert is gevraagd om te beoordelen of ziekteverschijnselen gerelateerd kunnen worden aan stoffen die uit het bodem- en wateronderzoek blijken. Het resultaat van die beoordeling wordt uiterlijk half november verwacht.

GGD's

Kampen en Oldebroek hebben aan hun GGD gevraagd het rapport te beoordelen op eventuele risico's voor gezondheid van mensen. Het resultaat van die beoordeling wordt vóór 23 oktober verwacht. Verwacht wordt dat zij bevestigen dat geen risico's voor de gezondheid van mensen aan de orde zijn.

6. Voorstel voor opvolging resultaten

Vervolgactie overheid

De rol van de betrokken overheden om gezamenlijk te zoeken naar de oorzaak van de koeiensterfte eindigt na dit bodem- en wateronderzoek. Namens de betrokken overheden biedt Gelderland het onderzoeksrapport aan NVWA¹ aan met het verzoek om na te gaan of er overige oorzaken kunnen zijn voor de koeiensterfte.

De provincie Gelderland is recent door de familie benaderd voor een gesprek. Gedeputeerde Harold Zoet heeft op 13 oktober een oriënterend bezoek aan de familie gebracht. Dit bezoek bevestigde nogmaals de zorgelijke situatie van de familie, van de koeien en van het bedrijf. De boer wil een oplossing voor zijn zieke koeien en wil het bedrijf verkopen. Afgesproken is met elkaar in gesprek te blijven en enkele acties in gang te zetten. Een daarvan is de voorbereiding van een bodemonderzoek op de percelen van de boer. De provincie Gelderland zal voor dat onderzoek de opdrachtgever zijn. Veldwerk zal plaatsvinden vanaf 6 november.

De provincie zal met de gemeente Oldebroek contact houden over de situatie van de familie en het bedrijf. De gemeente heeft in het voorjaar al sociaal-maatschappelijke hulp aangeboden inclusief de mogelijkheid voor de boer om gebruik te maken van een daarvoor gespecialiseerde adviseur. Daar heeft de familie destijds geen gebruik van willen maken.

Mogelijke vervolgactie afhankelijk van uitkomst beoordeling veterinaire expert

De veterinaire expert geeft over ca. 2 weken zijn beoordeling n.a.v. het rapport van het bodem- en wateronderzoek. Wanneer deze expert aangeeft dat de in het onderzoek aangetroffen stoffen kunnen leiden tot ziekteverschijnselen zoals bekend in deze situatie, dan kan er op dit moment echter geen relatie worden gelegd met de bodem- en waterkwaliteit. In de nu onderzochte omgeving van de percelen is namelijk slechts plaatselijk een verhoogd gehalte aangetoond. Onbekend is hoe de situatie op de percelen en in de watergangen van de boer is.

Daarom is door provincie en boer besproken om dat bodemonderzoek uit te gaan voeren op de eigen percelen en watergangen van het bedrijf. Dat biedt dan bovendien de mogelijkheid om de bevindingen van de veterinaire expert mee te nemen in de onderzoeksopzet. Als eerste stap is toestemming van de boer nodig voor volledige beschikbaarstelling van de onderzoeksgegevens van de veeartsen en Gezondheidsdienst voor Dieren. Bovendien zijn er andere mogelijke oorzaken van de koeiensterfte waar wellicht onderzoek naar nodig is. Daarvoor neemt de provincie Gelderland opnieuw contact op met de NVWA.

Communicatieboodschap (zie ook bijgevoegd persbericht)

De provincie Gelderland heeft bodem- en wateronderzoek uitgevoerd rondom een boerderij in Noordeinde, omdat daar veel koeien zijn gestorven door een onverklaarbare oorzaak. De resultaten laten zien dat de omgeving niet een verontreinigingsbron bevat die tot de dood van het vee heeft geleid. Er zijn geen verontreinigingen aangetroffen in de dijk en de omgeving van de percelen van de boer. Dit bevestigt de informatie die we hadden.

Op enkele plekken zijn verhoogde concentraties aan van nature aanwezige stoffen in het bodem- en watersysteem aangetroffen. Er is geen relatie te leggen met de koeiensterfte.

¹ de Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit heeft een controlerende taak vanuit het oogpunt van dierenwelzijn dan wel consumentenveiligheid. In hoeverre zij een actieve rol gaan spelen in verder onderzoek is nog niet bekend. De provincie Gelderland heeft de NVWA op de hoogte gehouden van de voortgang van het bodem- en wateronderzoek.

De aanwezigheid van deze stoffen in de bodem heeft op menselijke gezondheid geen effect.

De situatie van het boerenbedrijf en de familie is ernstig. De provincie staat momenteel in contact met de familie over vervolg.

Mogelijke reactie van betrokkenen

Het rapport kan door betrokkenen mogelijk in twijfel worden getrokken, aangezien zij een koppeling maken tussen het door hun genoemde moment van de start van de effecten (verminderde melkgift) en de aanleg van het Reevediep.

Als algemene reactie daarop wordt gesteld dat het onderzoek zeer uitgebreid geweest en conform de gebruikelijke kwaliteitsrichtlijnen uitgevoerd. Bovendien heeft een extra veldwerkbedrijf meegekeken. Behalve de deskundigen van de betrokken overheden hebben ook externe experts de resultaten bekeken.

Communicatiemiddel (cursief en onderstreept: zie bijlage)

- Persbericht Gelderland, namens betrokken overheidsinstanties
- Publicatie op website provincie Gelderland en overige betrokken overheidsinstanties van:
  - o het rapport van het bodem- en wateronderzoek
  - o oplegbrief met leesbare samenvatting van het rapport voor alle betrokken partijen en bestuurders
  - o de notities met beoordeling van de externe experts (eerst WUR en GGD, aanvullen zodra beoordeling veterinaire expert ontvangen is – mogelijk half november)
- Voor vragen vanuit pers aan iedere overheid is een Vragen/antwoordenlijst/Q&A beschikbaar

Daarnaast kan overwogen worden om een informatiebijeenkomst te houden. Hiermee kan met name voor de betrokken omwonenden een extra uitleg worden gegeven. En het is een teken van betrokkenheid bij de moeilijke situatie van de boer. Waarschijnlijk is hier voor de inwoners van Oldebroek wel behoefte aan, voor inwoners van Kampen lijkt schriftelijke informatievoorziening voldoende. Onduidelijk is hoe de media-interesse hiervoor is.

Planning communicatie:

- 24+25 okt.: afronden documenten
- Donderdag 26 okt: Informeren boer per mail (oplegbrief + rapport)
- Vrijdag 27 okt:
  - o verzending oplegbrief en rapport aan besturen van de betrokken overheden
  - o publicatie documenten op website Gelderland
  - o informeren contactpersoon van de betrokken bureaus in Noordeinde
- Nog te plannen: eventuele informatiebijeenkomst

Woordvoerder

Provincie Gelderland.

Bij vragen van de pers aan andere overheden kunnen zij doorverwijzen naar de provincie Gelderland.

Kosten en voorstel voor verdeling

Vanaf het begin van de betrokkenheid van een overheid bij de koeiensterfte (eerst Oldebroek en ODNV, daarna WVV en WDOD, tenslotte RWS, Kampen, ODIJsselland, Overijssel en Gelderland) zijn kosten gemaakt. Behalve de interne kosten van de eigen organisaties is het aanvankelijk voor inschakeling van de omgevingsdiensten door de gemeenten: totaal ca. € 34.200,-. Vanaf juli 2023 is het bodem- en wateronderzoek uitgevoerd: € 164.000,-.

De betrokken overheidspartijen hebben in juli 2023 over het uit te voeren bodemonderzoek aangegeven samen te willen werken en ook kosten te willen dragen. Op dat moment is daarover geen verdere afspraak gemaakt.

Er zijn twee opties voor de verdeling van de tot nu toe gemaakte externe kosten die aan de bestuurders worden voorgelegd:

1. Iedere overheidspartij draagt de kosten vanuit de eigen verantwoordelijkheid en wettelijke taak
2. Alle gemaakte kosten gelijkelijk verdelen onder de 7 overheden

Optie 1: Iedere overheidspartij draagt de kosten vanuit de eigen verantwoordelijkheid en wettelijke taak:

- De kosten van vóór juli 2023 blijven bij de partijen die de kosten hebben gemaakt (Oldebroek € 30.000,- en Kampen € 4.200 voor inschakeling van de eigen omgevingsdiensten).
- De € 164.000,- wordt verdeeld over Gelderland (50%), Overijssel (25%) en RWS (25%). De gemaakte onderzoekskosten zijn vanuit de Wet bodembescherming op deze manier verdeeld. De bevoegde gezagen Wbb (Provincie Gelderland en Overijssel) dragen beide 50 % van de kosten. RWS is als partij betrokken want heeft het Reevediep en dijk indertijd aangelegd en draagt daarom de helft van de kosten van Overijssel.

Voor- en nadelen optie 1:

- Voordeel: er is een koppeling aan de directe taak van provincies met een hoofdrol voor Gelderland die de directe aansturing van het project heeft verricht.
- Voordeel: houdt rekening met de eigenaars- en initiatiefnemersrol van provincie Overijssel en Rijkswaterstaat voor de aanleg van het Reevediep en de dijk.
- Voordeel: maakt duidelijk dat provincie Overijssel en Rijkswaterstaat betrokken waren i.v.m. vermeende vervuiling in de dijk, maar dat na afronding van dit onderzoek ook een duidelijke grens wordt getrokken. Voor deze partijen wordt hiermee betrokkenheid dus afgerond. En dus kan de dijk ook van provincie Overijssel overgedragen worden aan WDOD).
- Nadeel: niet alle overheden dragen bij terwijl alle 7 overheden baat hebben bij de zekerheid die het bodem- en wateronderzoek heeft opgeleverd.

Optie 2: Alle gemaakte kosten gelijkelijk verdelen onder de 7 overheden:

Te verdelen bedrag van alle gemaakte kosten: € 198.200 over 7 partijen = € 28.300,- per partij.

Voor- en nadelen optie 2:

- Voordeel: sommige partijen hebben aan het tot nu toe uitgevoerde onderzoek bijgedragen hoewel dit niet direct binnen hun werkveld of gebied ligt. Door de

onderzoekskosten te delen, stralen de overheden uit dat ze in dit traject met elkaar optrekken.

- Nadeel: Niet alle 7 partijen waren vanaf najaar 2022 betrokken bij de te nemen acties en hebben geen gelijke invloed op de kosten daarvan gehad.
- Nadeel: houdt geen rekening met financiële draagkracht van partijen en financiële verantwoording naar de staten/raad (grensoverschrijdend onderzoek).

Toekomstig te maken (onderzoeks)kosten

Het voorstel is om toekomstige kosten voor eventueel vervolgonderzoek voor de overheidspartijen te laten zijn, die daarin een taak of ambitie hebben. De provincie Gelderland neemt nu het initiatief om met de boer een vervolgonderzoek af te spreken op het perceel van het boerenbedrijf. Aangezien het perceel van het boerenbedrijf op Gelderse grond ligt worden de kosten hiervan door Gelderland als zijnde bevoegd gezag Wbb gedragen.

De omvang van het vervolgonderzoek is nog niet helemaal bekend en daarmee een open eind voor de provincie.